

Szanowni Zebrani!

Dzisiejsza uroczystość, jak co roku, organizowana jest w rocznicę bitwy pod Jaktorowem w ostatnią niedzielę września.

Bitwa została stoczona przez wycofującą się z Puszczy Kampinoskiej Grupę Armii Krajowej „Kampinos”.

Była to prawdopodobnie największa bitwa partyzancka stoczona w czasie II wojny światowej na ziemiach polskich leżących na zachód od linii Wisły.

Grupa AK „Kampinos” została utworzona w połowie sierpnia 1944 roku na bazie Pułku AK „Palmiry-Młociny” oraz docierających do puszczy różnych oddziałów. W szczytowym momencie liczebność Grupy wynosiła około 3 tys. żołnierzy oraz 700 koni.

Pułk AK „Palmiry-Młociny” został utworzony 3 sierpnia 1944 roku na bazie „kampinoskich” oddziałów VIII Rejonu oraz jednostek Zgrupowania Stołpecko-Nalibockiego. W pułku służyło 40 oficerów oraz 1335 podoficerów i żołnierzy.

Zgrupowanie Stołpecko-Nalibockie AK przybyło w nocy 25/26 lipca 1944 do Dziekanowa z Puszczy Nalibockiej na Kresach Wschodnich. Zgrupowanie liczyło 861 dobrze uzbrojonych i zahartowanych w bojach partyzantów, zorganizowanych w batalion piechoty, dywizjon kawalerii, szwadron ckm oraz służby tyłowe. Na jego czele stał por. Adolf Pilch ps. „Góra” - „cichociemny”.

27 września 1944 roku po blisko całodiennej walce z przeważającymi siłami nieprzyjaciela główne siły Grupy AK „Kampinos” zostały rozbite, ponad 150 żołnierzy poległo, ok. 120 zostało rannych i 150 wziętych do niewoli.

Straty poniesione przez Niemców w bitwie pod Jaktorowem sięgnęły prawdopodobnie ok. 100–150 zabitych i rannych. Polskim żołnierzom udało się ponadto zestrzelić samolot rozpoznawczy Focke-Wulf Fw 189 oraz zniszczyć lub uszkodzić kilka niemieckich pojazdów pancernych.

Zabitych w bitwie pod Jaktorowem chowano z reguły tam gdzie padli w walce. Po wojnie większość zwłok ekshumowano i przeniesiono na powstańczy cmentarz w Budach Zosinych. I tak na cmentarzu spoczywają szczątki 132 żołnierzy Grupy „Kampinos”. Tylko w 75 przypadkach udało się ustalić nazwiska lub pseudonimy pochowanych.

Grupa „Kampinos” na dwa miesiące wyzwoliła spod niemieckiej okupacji znaczną część Puszczy Kampinoskiej, zamieszkaną przez kilka tysięcy ludzi. Jej ataki prawdopodobnie zmusiły Niemców do rezygnacji z użytkowania lotniska bielańskiego. Obecność silnego partyzanckiego zgrupowania uniemożliwiła także Niemcom korzystanie z bezpiecznych i dogodnych leśnych traktów wiodących z Leszna i Warszawy do Kazunia i Modlina oraz stworzyła zagrożenie dla ważnej niemieckiej linii komunikacyjnej, jaką była szosa Warszawa – Modlin.

Wiążąc przez dwa miesiące znaczne siły niemieckie, Grupa „Kampinos” odciążała powstańczą Warszawę, a w szczególności żoliborskie zgrupowanie ppłk. „Żywiciela”.

Ponadto jako jedyne zgrupowanie AK wykonała rozkaz gen. „Bora” z 14 sierpnia 1944 w sprawie organizacji odsieczy dla stolicy, kierując na Żoliborz ponad 900 dobrze uzbrojonych żołnierzy.

Korzystając z okazji informuję, że ŚZŻAK od kilku lat umocowuje tabliczki z kodami QR udostępniające opisy wydarzeń dotyczących AK i życiorysy żołnierzy AK w postaci stron internetowych – jest ich ponad 400.

W ramach takich działań, jako kontynuację upamiętnienia Grupy „Kampinos” opracowałem opis bitwy pod Jaktorowem i życiorysy 3 poległych żołnierzy:

- por. Jana Raczkowskiego ps. „Motor”, dowódcy 5 kompanii w batalionie legionowskim, wcześniej walczącego w okolicach Legionowa;
- st. wachm. pchor. Narcyza Kulikowskiego ps. „Sum”, dowódcy 3. Szwadronu 27. pułk ułanów AK, przybyłego ze swoimi żołnierzami z Puszczy Nalibockiej;
- sanitariuszki Hanny Matuszczyk ps. „Hanka”, przybyłej do Kampinosu razem z żołnierzami kompanii „Zemsta” batalionu „Pięść” AK.

Tabliczki udostępniające opis bitwy i życiorysy zostały umocowane przed rozpoczęciem uroczystości. Zapraszam do ich zeskanowania po zakończeniu części oficjalnej uroczystości.

We współpracy z Marcinem Biegasem - Prezesem Środowiska „Kampinos” ŚZŻAK w listopadzie 2017 roku zostały opracowane strony internetowe oraz umocowane udostępniające je tabliczki z kodami QR na:

- Grobie Józefa Krzyczkowskiego ps. „Szymon”;
- Tablicy upamiętniająca spalonych żywcem w Izabelinie;
- Pomniku w Truskawiu;
- Pomniku 5 poległych żołnierzy Armii Krajowej w Sierakowie.

Aktualnie upamiętniamy żołnierzy AK, którzy żyli i umarli na emigracji.

Opracowaliśmy życiorysy 35 takich żołnierzy z 13 krajów, w tym w Brazylii, Wielkiej Brytanii i Południowej Afryce. Będą udostępnione z tabliczek umocowanych na Ich grobach, w tym na grobie por. Adolfa Pilcha ps. „Góra” znajdującym się w pobliżu Londynu.

Opracowane strony internetowe będą także udostępnione w portalu ŚZŻAK.

W opracowaniu są kolejne biogramy żołnierzy AK pochowanych na tym cmentarzu:

- por. Franciszka Wiszniowskiego ps. „Jurek” - dowódcy kompanii z Wiersz oraz pewnie jego syna kpr. pchor. Zbigniewa Wiszniowskiego;
- sierż. Jana Matuszczyka, ojca dowódcy kompanii „Zemsta” Stefana Matuszczyka – kawalera orderu Virtuti Militari, który przeżył wojnę .

Planowane jest opracowanie możliwie szerokiego kompletu życiorysów.

Mam nadzieję takie podejście spowoduje rozpowszechnianie wiedzy o bitwie pod Jaktorowem i żołnierzach AK biorących w niej udział, zwłaszcza wśród młodego pokolenia z uwagi na konieczne wykorzystanie przy tym smartfonów.

Takie uroczystości jak dzisiejsza, od 2004 r. przygotowuje Wójt Gminy Jaktorów, pan Maciej Śliwerski. Doceniając to Kapituła „Odznaczenia Pamiątkowego Za Zasługi Dla ŚZŻAK” przyznała Mu to odznaczenie. Mam zaszczyt je wręczyć.